

1989, 18. února – *Dopis představitelů československých nezávislých iniciativ (včetně VONS) vládám zúčastněných zemí Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě a přátelům doma i v zahraničí obsahující poděkování za projevy solidarity s Václavem Havlem a jeho vězněnými druhy a informaci o opatřeních československého režimu přijatých pro boj proti opozici, které jsou v příkrém rozporu se závazky vyplývajícími z výsledků následné schůzky KBSE ve Vídni.*

Dámy a pánové,

dovolte, abychom vám vyjádřili svou hlubokou vděčnost za všechny projevy solidarity s Václavem Havlem a s jeho vězněnými druhy.¹ Pro jejich osvobození, jakož i na obranu všech obětí lednových událostí v Praze se vyslovila významná část čs. umělecké a vědecké obce dvěma peticemi, pod něž se podepsalo téměř tři tisíce osobností.² Svůj hlas rovněž pozvedli kardinál Tomášek,³ některé odborové a mládežnické organizace⁴ i mnoho dalších občanů. V zahraničí souběžně probíhají na podporu všech postižených rozmanité solidarizační akce, jejichž počet den ode dne roste, a proto není v našich silách vyjádřit poděkování všem skupinám i jednotlivcům, u nichž poslední vývoj v Československu vzbudil obavy.

Ostatně obavy zcela oprávněné. Neboť právě ve dnech přijetí závěrečného dokumentu vídeňského jednání bylo ve středu Prahy použito násilí, které od r. 1969 Praha nepamatuje. Všichni zde cítíme a víme, že vývoj k většímu nebezpečí, důvěře a spolupráci je ohrožen.

Máme k tomu ještě další pádné důvody.

Ve Vídni se čs. vláda zavázala podle zásady čl. 13 rozvíjet své zákony, směrnice a politiku na poli občanských, politických a jiných lidských práv a základních svobod a uvádět je do praxe tak, aby zaručila účinné naplňování těchto práv a svobod.

Necelý měsíc poté, 14. února 1989, usneslo se předsednictvo Federálního shromáždění ČSSR za přítomnosti generálního

tajemníka ÚV KSČ Jakeše na zákonném opatření, jímž se paušálně zdvojnásobují trestní sazby, kterými lze postihnout účastníky i zcela pokojných veřejných setkání typu anglického Hyde Parku. Je tam však i ustanovení, z jehož právní a politické kultury jde hrůza. V novém zákonném opatření se říká, že pro přečin proti veřejnému pořádku bude potrestán až půlročním vězením nebo pokutou do výše 20 000 Kčs každý, kdo – citujeme – „vyhotoví, umožní vyhotovení nebo rozšíří tiskovinu, která svým obsahem narušuje zájem socialistického státu na zachování veřejného pořádku“.⁵

Všimněte si dobře: tady se nemluví o lidech, kteří by skutečně někde na ulici nebo kdekoli jinde bránili normálnímu provozu.

Půlroční žalář totiž hrozí každému, kdo vydá text, který se momentálním vládcům nebude líbit. A každému, kdo mu v tom pomohl nebo tento text předal další osobě. Gumové ustanovení o dotčeném státním zájmu na zachování veřejného pořádku lze bez námahy aplikovat na všechny nezávislé publikace, petice, stanoviska či úvahy. A toto ustanovení, jež je svérázným čs. příspěvkem k uplatnění vídeňských ujednání, bylo vytištěno tučným písmem na prvních stránkách oficiálních novin.

Ve Vídni se čs. vláda také zavázala, že nepřipustí kruté, nelidské nebo ponižující zacházení s občany a přijme účinná zákonodárná, správní, soudní a jiná opatření, aby takovým praktikám zabránila a trestala je. Naše veřejnost pobouřená lednovými událostmi žádá, aby viníci byli pohnáni k odpovědnosti. Dne 21. 2. stanou před soudem – ne však násilníci, nýbrž ti, kdo své spoluobčany před násilím a zvlí brání: Václav Havel, současný mluvčí Charty 77 Dana Němcová a Saša Vondra, bývalá mluvčí Charty Jana Sternová, představitel Českých dětí Petr Placák, signatář Charty 77 David Němec a dva zakladatelé Mírového klubu Johna Lennona Otakar Veverka a Stanislav Penc ml. Jejich zločin? Dne 16. ledna odpoledne chtěli položit květiny k soše sv. Václava.

A to je, dámy a pánové, hlavní důvod, proč se k vám znovu obrácíme. Nemáme v úmyslu uvádět argumenty na obhajobu našich obžalovaných – nepotřebují to. Co však možná přece jen uniká pozornosti, je hlubší, mezinárodní aspekt těchto procesů.

Kdyby v kterékoli účastnické zemi začali znovu pronásledovat lidi velké mravní autority, muselo by to helsinské společenství považovat za poplašný signál. Jestliže si dnešní čs. vedení dovolilo tak okázale ignorovat nejen veřejné mínění doma, nýbrž i protesty mezinárodního společenství, pak je to také poplašný signál. Vzniká tím nebezpečí, že se na praxi, kdy se smlouvy jen podepisovaly, ale nedodržovaly, nic nezměnilo. Síly stalinismu, síly včerejška, se nevzdávají a bylo by pošetilé podceňovat jejich nadnárodní vazby a součinnost.

Art[h]ur Miller napsal, že budoucnost je v ruzyňské cele s Václavem Havlem. Kolem ní je minulost.⁶

Je to krásně řečeno, ale je to zahanbující představa: což připustíme, aby naše, ale i vaše budoucnost vězela za mřížemi?

Ti, kdo Václava Havla a jeho druhy vězňů, počítají s tím, že jim to zase projde, že se chvilkové rozhořčení přežene a oni znova prosadí svou. Dokažme jim společně, že se tentokrát mýlí.

České děti – Petr Placák

Čs. helsinský výbor – Jiří Hájek, předseda (ČSHV č. 45/89)

Demokratická iniciativa – Bohumil Doležal, Emanuel Mandler

Charta 77 – Tomáš Hradílek, Dana Němcová, Saša Vondra (dokument Ch77-14-89)

Mírový klub Johna Lennona – Heřman Chromý, Stanislav Penc ml.

Nezávislé mírové sdružení – Jan Chudomel, Jan Svoboda, Ruth Šormová

Informace o Chartě 77, r. 12, 1989, č. 4, s. 9–11.

POZNÁMKY

¹ K případu Václava Havla viz dále sdělení VONS č. 911, 939, 940, 964, 965 a 1024, dokumenty č. 915, 943, 944, 968, 969 a 1028. K případu Jana Petrové a spol. viz sdělení VONS č. 910, 940, 964, 972, 982, 1036 a 1080, dokumenty č. 914, 944, 968, 976, 986, 1040 a 1084.

² V petici Iniciativy kulturních pracovníků, kterou podepsalo množství známých, oficiálně působících umělců a která byla 26. 1. 1989 adresována před-

sedovi československé vlády Ladislavu Adamcovi, bylo uvedeno: „16. ledna 1989 byl na Václavském náměstí zatčen Václav Havel a další účastníci pietního aktu za Jana Palacha. Nás, kteří Václava Havla známe jako vynikajícího dramatika a čestného člověka, znepokojuje a uráží, jak nepravdivě sdělovací prostředky o této události referují. Jako kulturní pracovníci jsme přesvědčeni, že existující společenské problémy nelze zastírat ani řešit ostouzením, zatýkáním a násilím. Žádáme proto, aby československé úřady přistoupily na dialog, jehož užitečnost sami zdůrazňují. Předpokladem takového dialogu je ovšem propuštění Václava Havla i všech neprávem zadržovaných a pravdivé informování veřejnosti.“ *Hlasy občanské společnosti 1987–1989*. Výběr z textů a dokumentů. Studijní materiály Mezinárodní konference Demokratické revoluce v Československu 1989. Předpoklady, průběh a bezprostřední výsledky, Praha 14. – 16. října 1999. Studijní materiály, sešit 3. K vydání připravili Jiří Suk ve spolupráci s Milenou Janišovou a Vilémem Prečanem, Praha 1999, s. 56; též VLADISLAV, Jan – PREČAN, Vilém: *Horký leden 1989 v Československu*, Praha 1990, s. 116. Text petice, průvodní dopis premiéru Ladislavu Adamcovi a seznamy vybraných osobností připojujících postupně svůj podpis pod petici s komentářem Iniciativy kulturních pracovníků viz in: LP, Sb. VONS, inv. č. 11/8, sign. IV/2, kart. 9.

³ Viz dopisy kardinála Františka Tomáška předsedovi československé vlády Ladislavu Adamcovi z 20. a 21. 1. 1989 obsahující odsouzení policejních zásahů proti manifestacím konaným u příležitosti 20. výročí smrti Jana Palacha publikované in: *Hlasy občanské společnosti 1987–1989*, s. 54 a 55.

⁴ Uvést je možno např. fórum studentů AMU konané 4. 4. 1989, jehož účastníci jednoznačně odsoudili kampaň vedenou proti V. Havlovi a nezávislým iniciativám. *Informace o Chartě 77*, r. 12, 1989, č. 8, s. 20.

⁵ Zákonné opatření předsednictva Federálního shromáždění ČSSR č. 10/1989 Sb. k ochraně veřejného pořádku ze 14. 2. 1989 (tzv. pendrekový zákon) viz in: *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*, r. 1989, s. 34.

⁶ Text amerického dramatika Arthura Millera s názvem „Kde je budoucnost“ napsaný pro Lidové noviny o uvěznění V. Havla viz in: LP, Sb. VONS, inv. č. 11/8, sign. IV/1, kart. 9; též *Nový domov* 40, 1989, č. 3 (9. 2.), s. 1.